

MATTYASOVSZKY BENCE: EGY ÚJ JÁTÉKSZÍN FELÉ

párbeszéd egy színházigazgatói pályázat ürügyén hét képben, lábjegyzetekkel

(Első kép: A személyes indítatról)

Mattyasovszky Bence¹: A nyolcvanas évek végén, amikor elkezdett igazán érdekelni a színház, a Katona és a Radnóti mellett legtöbbit a Berényi Gábor igazgatta Játékszínbe jártam. Láttam ott egy sor olyan előadást, amely számomra meghatározó volt²...

Upor László³: Én akkortájt rövid ideig ott dramaturguskodtam Bárdos Pál mellett... Később azt az időszakot sokkal fontosabbnak ítélt meg, mint amíg „benne voltam” – ez ugye nem ritkaság.

MB: Színházrajongó gimnazistaként Verebes István engedélyével bejárhattam az *Erzsébetváros* próbáira, és figyelhettem egy előadás születését, a színészek munkáját.

UL: Most pedig a Játékszín igazgatója szeretnék lenni.

MB: Közben eltelt húsz év. Jártam néhány egyetemre, és rengeteg tapasztalatot szereztem a színházban. Sok lépcsőfokot megmásztam, sok mindent megtanultam, nyolc éve a Katona József Színház ügyvezetője vagyok. **Úgy érzem, megéretttem arra, hogy elvezessek egy befogadó színházat**, ahol az igazgató legfőbb feladata, hogy a többfelől érkező művészeknek lehetőséget teremtsen a közös munkára, biztos ízléssel válasszon, és menedzselje a produkciónkat.

(Második kép: Egy speciális színház)

MB: A Játékszín kiváló adottságú színház, amelynek különleges helyzetét jelenleg csak részben sikerül kihasználni.

UL: Optimális a nézőtér mérete...

MB: ...a város kellős közepén áll, kiválóan megközelíthető⁴...

UL: ...alig van olyan színház, amelyhez ilyen kegyes volna a BKV...

MB: ...állandó társulata nincs, ugyanakkor a darabok repertoár-rendszerben váltják egymást.

UL: Bármilyen közönségréteg könnyen elérheti, bárholonnan jött művészek összetalálkozhatnak egy-egy munka révén: a Játékszín a jó Thália istenasszony is arra teremtette, hogy „**gyors reagálású**”, **friss szemléletű, mozgékony, nyitott, befogadó** színházként működjön egy viszonylag széles nézői közösség legnagyobb örömére. Viszonylag, széles: mindkét szó fontos, ugye nem kell magyarázni?

¹ A továbbiakban: MB. 2009 novemberében megpályázza a Játékszín ügyvezető igazgatói székét. Szakmai életrajza mellékletként csatolva.

² Néhány példa: Eörsi István: Interjú, Füst Milán: Máli néni, Woody Allen: Lebegő fénybuborék

³ A továbbiakban: UL. Fent nevezett MB felajánlotta, hogy amennyiben ő nyeri el a fent említett posztot, vállaljon mellette dramaturgi/művészeti vezetői feladatokat. UL az ajánlatot habozás nélkül elfogadta. Szakmai életrajza a mellékletben megtalálható.

⁴ A talán legjobban működő *mainstream* művészmozi, a Művész tőszomszédságában, amely intézmény ékes bizonyítéka annak, hogy a „körúti” nem feltétlenül a *bulvár* magyar megfelelője...

MB: Én *jelen idejű* színházat szeretnék: olyan „körúti” teátrumot, ahol a szórakoztatás fontos – de nem csak tegnapi receptek alapján képzelhető el –, ahol gondolkodni lehet és érdemes – de nem feltétlenül megerőltető –, viszont semmiképp nem kell elfelejtenünk, *hol élünk és mikor*.

UL: A repertoár kialakításakor – társulat nem lévén – a darab kiválasztása lehet a mindent felülíró, elsődleges szempont⁵. És ha ez így van, itt nagyobb valószínűséggel és hamarabb kerülhetnek színre olyan művek, amelyek másutt valamiért nem illenek a műsorrendbe. Adja magát a következtetés: **a Játékszín lehet (legyen!) olyan színház, ahol csakis Budapesten még be nem mutatott drámákat játszanak.**

(Harmadik kép: Mi van terítéken?)

MB: A kortárs magyar dráma színháza?

UL: A meglepetéseké inkább. A lényeg, hogy ne a jól ismert remekművek újabb értelmezését – hagyománytisztelő, vagy bálványromboló interpretációját – kínáljuk a nézőknek, hanem új történeteket, új helyzeteket. De ebbe nemcsak kortárs, és nemcsak magyar művek férnek bele – bár azokra erősen építenénk –, hanem kortárs külföldiek, illetve olyan (újra)felfedezésre érdemes régebbi (sőt: akár egészen régi) drámák, amelyek valamiért eddig kimaradtak a repertoárból.

Kutatás, felfedezés: újfajta kínálat kialakítása.

MB: Ez kihívást és inspirációt jelent a rendezőknek és a színészeknek is.

UL: Meg némi kockázatot az igazgatónak. Az eddig még nem játszott drámákon – bármilyen nagyra értékeljük is őket – nem lóg pecsétes igazolás, hogy időtlen időig műsoron lehet őket tartani.

MB: Amúgy sem szeretnék nagyra duzzasztott repertoárt, sok éven át havonta egyszer-kétszer játszott tucatnyi darabot. Szerintem **optimális esetben 7-8 előadás szerepel a műsorban.**

UL: Ha frissek akarunk lenni, jó volna az új produciókat viszonylag sűrűn játszani – persze így gyorsabban ki is futnának. De ez nem biztos, hogy baj...

MB: A *kis blokkos rendszer* (három-négy este ugyanaz a produció) **praktikus és költségtakarékos**. Az egyeztetési nehézségek ellenére én mindenképp erre törekednék.

UL: Gyorsabban „forog” tehát a repertoár. Viszont ez azt jelentené, hogy rövidebb idő alatt kell „begyűjteni” egy-egy előadás közönségét.

⁵ Ahol hiányzik a társulat, ott a hosszú távú, elmélyült, együttes művészi munkáról le kell mondani – egyedülálló esély nyílik viszont arra, hogy minden új feladatra rugalmasan (a társulatépítés egyébként szép kényszerétől szabadon) szerveződjének „vegyes összeállítású” csapatok, pontosan úgy, ahogyan azt az adott produció érdekei megkívánják. Ez pedig nem ellentétes a jól működő társulatok érdekeivel sem, hanem – jó esetben – kölcsönösen előnyös az „anyaszínháznak” és a befogadónak: éppenséggel szolgálhatja a kiegyensúlyozottabb foglalkoztatást, illetve segítheti a színészi képességek „frissen tartását”. A produció pedig azon nyerhet, hogy más-más helyen, más-más körülmények között dolgozó művészek kerülnek egymás mellé.

MB: Ezért muszáj a pr- és marketingmunkát a mostaninál sokkal korszerűbbé, intenzívebbé tenni. Nemcsak az utcai reklámot kell fejleszteni, nemcsak az fontos, hogy a színház honlapja aktívabb, érdekesebb legyen a jelenleginél, de komoly médiatámogatói megállapodásokat is érdemes kötni⁶. És a jegyértékesítésben is egészen új stratégiákat kell alkalmazni.

(Negyedik kép: Mégis, kinek a pénze...?)

UL: A jegyek árát is komolyan emelni kéne?

MB: Komolyan biztos nem. Viszont a legalacsonyabb és legmagasabb helyár közötti „öllöt” mindenképpen a jelenleginél nagyobbra nyitnám. De különböző kedvezményekkel biztosítanám, hogy a diákok, kispénzűek is vehessenek belépőt.

UL: A támogatás növekedésére számítani naivitás lenne. A jegyárak nem szökhetnek az égbe (egyébként sem túl nagy a nézőtér – ez tehát nem jelent számottevő többletet). Honnan lehet „kitermelni” a rövidebb élettartamú, sűrűbben egymásra következő produkciók költségeit?

MB: Egyrészt takarékossgal, másrészt szponzorok beléptetésével. Durva leegyszerűsítéssel számoljunk így: **a színház üzemi működését és a bemutatók kiállítási költségét a támogatásnak, az előadások rezsijét a bevételnek kellene fedeznie.** Megtakaríthatunk kicsit a műsorrenddel (például a szűkített repertoárral és a kis blokkos játékrenddel), és persze a darabválasztáskor, a produkció költségvetésének meghatározásakor is figyelembe kell venni, meddig ér a takarónk⁷. Másrészt feltűnő, hogy a Játékszínnek most gyakorlatilag nincs szponzora. **A költségvetést a piaccgazdaság szereplőitől jövő külső forrásokkal növelném.** Látványos fejlődés akkor várható, ha majd erre a színházra is vonatkoznak a speciális adókedvezmények⁸, de biztos vagyok benne, hogy addig is sikerül egy-egy támogatót találjunk. A forrásgyűjtés („fund raising”) nagyon fontos feladat, mindenképpen speciális jártasságot, háttérrel és kapcsolatrendszerrel igényel. Erre új munkatársat alkalmaznék, aki a színház marketingjét is intézné. Jelöltem Érsek Zsófia⁹.

(Ötödik kép: Ki jön, ki megy?)

UL: Nyilván nem csak a „pénzfelhajtó” munkakörére állna be új ember.

MB: A színház ebben a pillanatban 29 munkatársat alkalmaz. **Kezdetben csak három új embert szerződtetnék.** A marketingesről már volt szó; a pr-feladatok – amelyek most a művészeti titkárhoz tartoznak –, átkerülnének ahhoz az új kollégához, aki a hagyományos titkárnői reszortok

⁶ Például olyan nagy cégekkel, mint a Sanoma, az Est Média csoport (EMG).

⁷ A Játékszín jelenlegi támogatása 182 millió forint; ebből 130 millió a személyi kiadás.

⁸ Ezeket a Társasági Adóról és az Osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény 2010. elejétől hatályos módosítása határozta meg – amely a Játékszínre is érvényes lesz, amennyiben a színház fenntartója a jövőben a Fővárosi Önkormányzat.

⁹ Mostanáig a Samsung telekommunikációs üzletágának marketing-vezetőjeként dolgozott

helyett sokkal felelősségteljesebb, asszisztensi munkát látna el, és részben az ő feladata volna a nemzetközi kapcsolatok ápolása. Mindezt Wéber Edinára bízom¹⁰. És végül, de egyáltalán nem utolsósorban: szükség van egy dramaturg-művészeti vezetőre, aki a műsorrend kialakításán túl is döntően meghatározza a színház művészi arculatát, és minden művészeti kérdésben megkerülhetetlen.

UL: (...!)

MB: Más cserét, bővítést egyelőre nem tervezek; ha úgy adódik, az idei évad második felében megismerhetem a Játékszín minden dolgozójának munkáját, márciustól aztán következhetnek személyi és munkaköri változtatások – ha ilyenre szükség van. Amúgy is: **ebben az évadban azt kell befejezni, amit a jelenlegi vezetés elkezdett.**

(Hatodik kép: Hová tűnnek a jó kis előadások? Hát a közönség?)

UL: A színház most rengeteg produkciót tart műsoron, és várható még egy-két előre kitűzött premier¹¹. **A meglévő repertoár nagy részét jó volna az évad végéig kifuttatni**, vagyis sűrített előadászámban játszani, újabb, *saját* bemutató nélkül. Ezzel a fél évaddal lezárhatnánk a Játékszín előző korszakát – nem a múltat megtagadva, hanem afféle *ünnepi búcsúkampány* formájában –, s közben erősen propagálhatnánk a jövőbeli terveket. Ugyanakkor ez volna a felkészülés, az előkészítés időszaka is, hogy ősztől markánsan jelenjen meg az új, friss Játékszín.

MB: És mi lesz a korábbi hűséges nézőkkel?

UL: Reméljük, sokan továbbra is visszajárnak majd. Viszont luxus kis kamaranézőtér előtt játszani nagyon népszerű, habkönnyű darabokat; a jelenlegi repertoár törzsközönségét amúgy egyre több színház és produkció szolgálja ki¹². Az új Játékszín legyen a (kicsit) kevésbé “bombabiztos” munka terepe. Amit viszont a gyorsan reagáló, mozgékony színházszerető és színházcsináló rétegek egyaránt igényelnek.

MB: Ide kívánczozna azon színészek és rendezők névsora, akiket az új Játékszínbe meghívnánk. Csakhogy ezt éppenséggel az aktuális feladat határozza meg. **Szűk a színházi szakma, telefonos noteszünkben a fél ország szerepel**, könnyű volna látványos listát idebiggyeszteni, ami aztán semmire sem kötelez...

¹⁰ Jelenleg a Katona József Színház igazgatóságán dolgozik

¹¹ Az évad második felévének terveiről – esetleges megállapodásokról – nem sokat tudni.

¹² A magas színvonalú szórakoztatóvá nőtt Madách, az Operett – és részben a Thália – mellett sok alkalmi bemutató várja őket városszerte (pl. Ormai-produkciók).

(Hetedik kép: Ki kivel, hányszor?)

UL: Optimális esetben a **Játékszín évi négy-öt új darab színrevitelét vállalhatja**¹³. A saját produkciónkat kiegészítik a vidéki színházakkal közösen létrehozott produkciónk, illetve a befogadott előadások.

MB: **Társproducerként részt vállalnánk vidéki színházak bemutatóiban**, s miután az eredeti helyszínen lefutott az előadás, a Játékszín színpadán élne tovább¹⁴. Ilyen együttműködést képzelek el például az egri, a nyíregyházi, a szombathelyi, a tatabányai színházzal.

UL: **A gyerekeknek állítsunk össze külön kis repertoárt** vendéglőadásokból. Az ország számos bábszínházában egy sor szép gyerekelőadás készül, amelyet sosem mutathatnak meg Budapesten – és amelyet nem láthatnak az itteni kicsik. Ezen segíthet a *BábJátékszín* sorozat, amely csak egy a közönségépítő programok sorában.

MB: Beszélgetések, könyvbemutatók?

UL: Igen. **Beszélgetések, konferenciák, színházi koncertek**¹⁵, **könyvbemutatók, drámafelolvasások**. Alkalmilag a legtöbb színházban szerveznek ilyesmit, de a megújuló Játékszínben ez az alapműködés része lenne. Sok munkabefektetés, kevés közvetlen “haszon” – mégsem áldozat, vagy “kulturmisszió” ez, hanem elemi érdek: kell, hogy a néző ne csak arra a néhány estére térjen be, amikor olyan darabot játszanak, ami őt érdekli.

MB: És fordítva: kellene az ilyen események, hogy aki beül hozzánk, rájöjjön, érdekelhetik az itt játszott darabok. **Kutatás, felfedezés, befogadás – építkezés hosszú távon.**

2009. november 7.

Mattyasovszky Bence

¹³ A minta-évadtervet lásd a mellékletben

¹⁴ A vidéki színházak produkciónak élettartama sokszor nincs arányban az anyagi és szellemi ráfordítással. Az együttműködés kölcsönösen előnyös: a vidéki társulat tovább tudja játszani a darabot, a Játékszín ugyanakkor kevesebb pénzt fektet be, mint egy önálló bemutatóba, repertoárja mégis gazdagodik.

¹⁵ Sok – színpadi szerzőként is termékeny – népszerű zeneszerző-előadó jár-kei közöttünk. Az ő *teátrális* kamarakonzertjeik beleillenek az alapelképzelésbe, ugyanakkor új közönséget is toboroznának.